

ЙОН ХОБАНА ХОРА И ЗВЕЗДИ

Превод от румънски: Марина Младенова, 1977

chitanka.info

I

Пресконференцията беше дълга и монотонна. Изненадани от предсрочното заминаване на „Албатрос“, репортерите набързо прелистиха старите течения на вестниците и потърсиха необикновени въпроси за следобедното интервю. Ентусиазмът на колегите ми журналисти от миналото поколение наистина можеше да им предложи достатъчно информация. Но тъй като на всички им хрумна същата мисъл, въпросите си приличаха като ракети-близнаци.

Един костелив англичанин, който непрекъснато изтърсваше въображаеми пращинки от ревера на самото си, се опита да бъде по-оригинален:

— Как ще разрешите проблема за личната хигиена? Предполагам, че водните запаси едва ще ви стигат за пиене.

— Господин Харис може да бъде спокоен — отговори Матей Чинку. — С помощта на ултразвуков душ ще се представим в културен вид пред марсианците.

И понеже Харис не изглеждаше убеден, Бил пхна под носа му чистите си ръце:

— Ето ефекта от сутрешния душ. По-силен от който и да било английски сапун.

Стрелнат с поглед от професор Громов, Бил остана мълчалив по време на втория „инцидент“ на пресконференцията. Обаче по пътя за Виена избухна:

— Страшно къосе, господине! Бих се заклел, че отговаря за рубриката „Рибари-любители“ и понеже другите са в отпуск, изпратили него.

„Къосето“, млад репортер в неизвестен френски вестник, спореше с Громов по въпроса за атомните мотори, като използваше стари аргументи отпреди повече от двадесет години. Той твърдеше, че „подобни средства са опасни“ и че е „по-добре учените да се занимават с усъвършенствването на класическите мотори“.

— „Късогледство“ — мърмореше професорът, като си наместваше очилата. И понеже журналистите искаха на всяка цена да разберат смисъла на тази дума, той им каза с леко иронична усмивка: — В края на миналия век един колега на уважаемия мой опонент посетил Световното изложение. По онова време предизвикаха голям фурор новите лампи с нажежена жичка... Знаете ли какво писа журналистът? Предавам ви текста дума по дума — струва си да бъде припомнен: „Належащо е да се противопоставим на разпространението на новото откритие, което ще бъде първоизточник на много неприятности, като например слепотата. И обратното, имаме интерес да подпомогнем единствената уредена система за осветление — газовото осветление...“

Къосето изчезна сред всеобщ смях. Като използва този момент на разведряване, Ларсон подхвърли на колегите си, които стояха до него на трибуната:

— Какво би било да прескочим до Виена? Тази вечер е премиерата на балета „Влюбеният робот“.

— Запази ли билети? — скептично попита Матей.

— Билети? Подценяваш ме, младежо! Дирекцията на театъра ни даде на разположение ложа.

— Дирекцията или директорката? — прекъсна го Бил.

Матей се включи веднага в играта:

— Навярно си се свързал чрез видеотелефон, за да ги убедиш по-лесно.

— Я оставете глупостите!

Но зад този протест се долавяше нотка на гордо задоволство.

* * *

Ларсон гледаше втренчено в завесата, която все още не се вдигаше. И понеже не отговори на отправения към него въпрос, Матей го бутна по рамото, за да се обърне. Напрегнатите му мишци трепнаха под тънкия плат.

— Свен, какво ти е?

Инженерът се стресна.

— Какво?... А, нищо. Мислех си за нещо.

Притеснен неоснователно, Матей се готвеше да подхване помирителен разговор. Спаси го шумоленето на завесата. После, погълнат от странния спектакъл на сцената, забрави и Ларсон, и другите.

На един стоманен скелет бяха окачени тънки листа от злато, сребро и платина, които едва доловимо блестяха в дрезгавата светлина. От време на време някъде отляво светваше прожектор. Събудени сякаш от мощните му лъчи, листата започнаха да трептят, като се удряха едно в друго. Целият скелет се клатеше насам-натам с пронизително шумолене...

Матей почувствува нужда да чуе гласа си:

— Майсторски трик. Фотоелектрическа клетка...

— Безсмислица! — изпревари го Бил. — Видях подобни неща в Бродуей. И безплатно да е, не си струва да си губиш времето.

— Във всеки случай не е спектакъл за отмора — измърмори Громов, загрижен, както винаги, да не засегне никого.

Ларсон не се опита да се оправдае за несполучливото си предложение. Изглежда, металическият кошмар го разтърси много по-дълбоко и по-различно от другите. Със смръщено лице стана рязко и излезе от ложата. След кратко колебание неговите колеги последваха примера му. В тази последна вечер, прекарана на Земята, трябваше да бъдат заедно.

Ларсон ги чакаше във фойето, като смучеше нервно цигарата, ухаеща на пресен мед. Имаше толкова мрачен вид, че Бил с обичайната си експанзивност предложи:

— Какви би било, ако отидем в Пратера?...

* * *

Кабината пропадна в стръмнината на пързалката. Отражението ѝ, обърнато във водното огледало, светкавично се появи насреща. Матей се вкопчи в облегалото на предния стол. Образът се размаза и изчезна. Като продължи да се хлъзга по металическите шини, кабината разреже флуидните пластове с изострената си предна част. Седнали върху скалите в дъното, влюбените махаха приятелски на

космонавтите, които клатеха глобусовидните си маски. Деца играеха на гоненица, яхнали малки подводни веломотори.

Преди да влезе в бара-автомат, професорът погледна през рамо езерото, в което се потопи друга кабина.

— Скоростта е много по-малка, отколкото в центрофуга, и въпреки това ми пресекна дъхът — каза той.

— И на мене — призна си Матей. — Навярно защото сме в извънработно време.

Ларсон го погледна отегчено и влезе в бара. Когато го застигна, беше седнал до кубическа маса, в средата на която блестеше клавиатурата на автоматично разпределително табло.

— Какво ще прием? — попита Бил.

— Разбрах, че има нов коктейл: от ягоди, ананас и кокосово мляко — предложи им Матей.

— Моля те, остави ме на мира с твоите нововъведения! — ядоса се Ларсон. — Тази вечер искам чаша „пропергол“.

И едновременно с последната дума натиска едно един от бутоните. Масата се отвори и се появи чаша с течност. Алкохолът имаше чуден виолетов цвят.

— Само една чаша, Свен — бавно каза професорът. — Утре вечер тръгваме.

II

Космическият кораб ги чакаше, с насочен към звездите нос. Ако не се боеше от иронията на другарите си, Матей би погалил нежно с ръка лъскавото му туловище. От платформата на асансьора обгърна с поглед опаловото небе, сградите на космодрома, пощенските и пътническите ракети... Като мълния го прониза мисълта, че напуска тези неща и други, още по-близки, за дълго време, може би завинаги. Досега бе живял с безкрайния мираж на великото пътешествие. Опитите, на които бяха подлагани, един от друг по-тежки, хилядите страници, изпълнени със схеми, формули и уравнения — всичко се сливаше с образа на Албатрос и се устремяваше към небето, последвано от изригване на пламъци. И сега, в момента на раздялата, очите му се задържаха върху красивия кораб, по който са се плъзгали толкова време с привично безразличие.

Мегафоните разнесоха отново категоричния призив: „Напуснете зоната на стартовата площадка! Последният електрокар се прибира след пет минути!“ И за да придадат сякаш по-голяма тежест на думите, сноповете лъчи на прожекторите кръстосаха терена и се спряха върху групата, в която изпъкваше снажната фигура на Свен Ларсон. Там имаше репортери, които не се решаваха да изоставят „плячката“ си, почитателки с букети цветя в ръце...

Инженерът се усмихна още веднъж пред телевизионната камера на земевизията, измъкна се от кръга на ловците на автографи и се отправи към асансьора. Усмивката не слизаше от устните му, но беше механична и не съответствуваше на тревогата, която премрежваше очите му.

„Нищо, ще му мине — помисли си Матей. — Имаме достатъчно време за това.“

Асансьорът спря безшумно. Откъм брезовата горичка долетя едва доловимо шумолене. Матей дълбоко си пое въздух, прекрачи прага и се опита да спре треперенето на устните си.

* * *

Стегнат в антигравитационния комбинезон, Матей се чувствуваше безпомощен като копринена буба в пашкул. Ръцете, краката, цялото му тяло бяха като смазани от нарастващата тежест на ускорението. Всяко вдишване изискваше болезнени усилия.

Контролните табла над главата му плуваха като в мъгла. Първоначално си помисли, че е дим от пожар, който тлее в утробата на космическия кораб. Понечи да извика, но не успя да издаде нито звук. Не беше в състояние дори да затвори клепачите си.

Беше почти загубил съзнание, когато вибрациите на огромния заряд смениха ритъма си и налягането започна да намалява. След няколко минути моторът угасна. Все още замаян, Матей чу гласа на пилота:

— Господин Громов!

— ...

— Професоре, защо не отговаряте?

Громов се засмя тихо, с безжизнен смях, като далечно ехо:

— Изплаши ли се, Бил? Едва се съвзех...

— Как се чувствувате? Да дойда ли при вас?

— Не, не! Имаш си достатъчно главоболия с апаратите. Свен и Матей са по-наблизо.

— Но и двамата мълчат!...

Матей успя да разкъса железния обръч, който стягаше гърлото му.

— Астрономът е на поста си — прошепна той. — Да видим какво става със Свен.

Бил въздъхна облекчено:

— Щом и ти си се съвзел...

При специалните опити на Земята Ларсон беше най-издръжлив на рязкото повишаване на скоростта. Сега лежеше неподвижен, челото му беше покрито с едри капки пот. Бил измъкна един скалпел от аптекката, разреза с трескави движения еластичната крилонова тъкан и долепи ухо до гърдите на инженера. Сърцето биеше едва доловимо като крилца на пеперуда, но биеше.

III

В този етап на пътуването ролята на пилота беше повече да следи нормалния ход на апаратите. Умението му щеше да се изяви по-късно, по време на сложните операции на „примарсяването“, когато оценката на комплекса от външни и вътрешни фактори не можеше да бъде поверена само на електронния мозък.

Въпреки това нито пилотът, нито другите членове на експедицията не прекарваха дните си в сладко бездействие. Ограниченото пространство не позволяваше да се качат всички необходими специалисти и екипажът беше принуден да усвои за рекордно кратко време знания, за които биха били нужни години. Естествено, обучението продължи и на космическия кораб. Например Матей беше доктор на астрономическите науки, но допълваше знанията си по ботаника, специално по полярна и пустинна флора, които се развиват при условия, почти сходни с условията на Марс. Преди да се специализира в съобщенията на далечни разстояния, Ларсон беше учил медицина. Въз основа на това му се повери да наблюдава здравословното състояние на своите колеги. А професор Громов, виртуоз в конструирането на космически кораби, беше натъпкал рафтовете на стенния си шкаф с монографии по минералогия, над които стоеше наведен по цели дни.

Необходимостта от продължително съжителство беше наложила и друг вид специализация. Преди да напуснат Земята, беше решено всекидневната храна да бъде последователно приготвяна от всеки. Дори беше организиран набързо кратък курс по кулинарно изкуство. Но всяко изкуство предполага поне зрънце дарба и неуспехите на другарите му убедиха Матей да поеме изцяло задълженията на готвач.

Наистина ограниченият асортимент от продукти не му позволяваше да даде свобода на въображението си, обаче го прилагаше изцяло върху миниатюрния екран на кинекибера в космическия кораб.

* * *

Понеже става дума за съвсем нови открития и за да смекчим преувеличенията в така наречените научнопопулярни статии, ще си позволим да опишем накратко кинекибера, още повече, че той изигра известна роля в зараждането на драмата върху борда на „Албатрос“. Идеята за „сътрудничество“ между зрителите и кибернетичния комплекс, разпространена от прекалено ентузиазирани вестникари, няма никаква реална основа. Кинекиберът не е нищо друго освен една усъвършенствувана машина. Оригиналноста ѝ се състои в това, че зрителите са едновременно и сценаристи, и режисьори, и художници-декоратори, и актьори на спектакъла. Седнали удобно във фотьойлите, те определят действието на героите, които „са създали“, и техните реплики. Спектакълът може да бъде прекъсван и прожектиран по желание, а кибернетичният комплекс го запазва запечатан в запаметяващото си устройство. И тъй като зрителите не знаят кой се крие зад всяко действащо лице, дълго време действието се развива под знака на неочакваността и фантазията, без ограничения във времето и пространството.

Кинекиберът се намираше все още в експериментална фаза, но космопсихолозите настояваха „Албатрос“ да бъде снабден с един от първите апарати. „Полетът към Марс не е като досегашните. Продължителното пропадане в космически бездни може да създаде постоянна тревога или, напротив, инерция в нервните процеси, дължаща се на спадането на реакциите в мозъчната кора. И в двата случая кинекиберът представлява незаменимо средство. Той предоставя на космонавтите активна и ефективна почивка“.

И космонавтите наистина прекарваха по-голяма част от свободното си време пред екрана.

Дълго се колебаха, преди да изпратят първия импулс към потиснатите клетки. Те чувствуваха, че не могат да направят нито банален разказ, нито приключение с водопад от театрални трикове. По едно време Матей повярва, че е намерил изход, и нарисува плато с червеникав пясък. Друг веднага разсече пустинята с канал, който се губеше на хоризонта. Трети потъмни небесния свод и го украси с две кристални месечини.

Апаратът беше изпробван в присъствието на екипажа веднага след монтирането. Но специалистите се задоволиха да си представят няколко изолирани и статични елемента — човек, къща, цвете... Сега пресъздаването на живот беше свършено. Пясъците бяха осветени от марсианските спътници, по дъното на канала блестеше водна ивица, а звуковата памет на кибернетичния комплекс, стимулирана от нечия мисъл, подчертаваше мълчанието с далечния шепот на вятъра. После се появи първото действащо лице.

Автоматичните междупланетни станции още не бяха успели да дадат категоричен отговор на въпроса: има ли живот на Марс? Впрочем това беше главното задължение на международната експедиция. И въпреки това Марсианецът се приближи бавно до канала, сякаш плуваше по пясъците. Беше човекоподобно същество, със среден ръст, с триъгълно лице, на което блестяха две огромни очи като две златни монети. Напреко върху тесните му гърди беше завързан шал с бродерии, които блестяха с всички цветове на дъгата. Приближаваше се бавно, пръстите му се плъзгаха по бродериите и изпълваха въздуха с тъжен шепот.

Присъствието на Марсианеца подчертаваше още повече околната пустота. Матей реагира енергично. На небето се появи огнен стълб и звездолет, подобен на „Албатрос“, кацна близо до канала. Металическата врата се отвори и... Но друг изпревари астронома. На прага се появи стройно момиче.

„Това е Свен — каза си Матей. — Той не може без... Даже не я е облякъл в скафандър.“

Разгневен, той проектира веднага героя, който беше замислил. Появи се старият космически вълк, който дръпна назад космонавтката и ѝ подаде скафандър. Но тя вдигна рамене („твърдоглавия Свен“) и пое дълбоко въздуха, напоен с непознат аромат.

Двамата земни жители се спряха за миг нерешително, но на прага не се появи никой. Третият член на експедицията още не беше измислен. А може би последният герой нямаше да е член на експедицията...

Асансьорът ги постави върху червеникавата почва. Марсианецът ги гледаше неподвижен от другия бряг на канала. Само пръстите му сякаш играеха по-бързо по многоцветните бродерии и към тъжния шепот се прибави нотка на учудване.

Момичето му се усмихна. Усмихна се и той със странната си беззъба уста.

— Приличаш ми на герой от една книга — каза му вместо поздрав старият космически вълк.

Представлението бе прекъснато от един метеор.

* * *

— Шах! — произнесе Матей с несигурен глас, сякаш уплашен от неочакваната възможност за победа. И понеже беше надарен с голяма доза самоирония, каза, че приличал на оня любител от шахмата от Васюки, който не можел да повярва, че е победил „гросмайстора“ Остап Бендер.

Ларсон изчакваше хода му с безизразен поглед. По голямото му лице, обрасло до очите с едноседмична брада, личеше само умора и безразличие. Като се вгледа по-настойчиво, Матей забеляза, че косата на инженера, хубавата му руса коса, която преди блестеше като златна каска, беше придобила безцветен сивкав цвят.

— Шах! — повтори Матей, като повиши глас.

Ларсон трепна и погледна дъската, върху която фигурите бяха закрепени като препарирани насекоми. Не му бе необходимо много време, за да разбере, че матът е неизбежен. Стисна безжизнено ръката на Матей, разкопча колана, който го придържаше към фотьойла, и се понесе по въздуха към вратата.

Сега Матей го наблюдаваше без следа от възторг. Струваше му се, че поражението на Ларсон — първото поражение, откакто играеха заедно — е знак на безпокойство.

Свен Ларсон беше изкачил стремително стълбицата на всеобщото признание и беше завоювал за една година титлата международен шахмайстор. Между успехите му се нареждаше и спечеленият с рекорден брой точки турнир на Евровизията. Матей си спомни снимката, на която стройна италианка връчва лавровия венец на победителя.

Но ако се оставят настрана подобни спорни прояви, Ларсон беше наистина забележителен шахматист. Като хвалеха неговата упоритост и предвидливост, специалистите му предсказаха блестящо бъдеще.

Един журналист даже писа, че ако марсианците играят шах („а като интелигентни същества би следвало да играят шах, независимо от планетарния си произход“), то Земята ще бъде представена с чест.

Без да има теоретическите познания и силната игра на шведа, Матей често му правеше компания в свободните от занимания по космонавтика часове. Успяваше да му изтръгне две-три ремита и щеше да е щастлив, ако ехидният Бил Рамзей не подхвърляше, че Ларсон му подарявал тези малки радости, за да не убие желанието му да играе. „Че нали ти си му единственият партньор, преди да се срещне с марсианците“ — казваше Бил и намигаше на професора.

На звездолета положението се промени по един удивителен начин. Ларсон печелеше при започването на двубоя благодарение на рефлекс, създаден от основното познаване на главните варианти, разколебаваше се към средата на играта и беше принуден да се измори сериозно, за да завърши наравно. А сега...

Матей погледна стенния часовник и стана. Беше време да замести Рамзей на командния пункт.

IV

— Питам се дали Ларсон... — промърмори Громов замислено.

— Да оставим разсъжденията за друг път! — прекъсна го Бил. — Извинявай, професоре, но сега трябва да вземем бързи мерки, иначе ще стане прекалено късно.

Замълчаха изтръпнали, защото си припомниха неща, на които на времето не придадоха достатъчно значение. Поведението на Ларсон трябваше да ги обезпокои по-рано.

Както е известно, екипажът на „Албатрос“ бе съставен от доброволци, избрани измежду най-добрите космонавти на Международния център за изследване на космическото пространство. Следователно с право се очакваше всеки да положи цялото си старание за успеха на експедицията. Но Ларсон изпълняваше задълженията си насила и се уединяваше на койката си. Просваше се с лице към стената и лежеше часове наред някак отпуснат. Само кинекйберът успяваше да го ободри.

Професор Громов търсеше обяснение:

— Може би понася по-тежко от нас безтегловността...

— Ларсон ли? — учуди се Матей. — Той по време на тренировките се оказа най-издръжлив. Не беше ли първият човек, който прекара две седмици в орбиталната лаборатория?...

— Не забравяй шока при излитането! — намеси се Бил.

— ... както и факта, че се намираме в Космоса вече седмица — добави професорът.

Още на другия ден във всекидневната програма бяха вмъкнати упражнения за усъвършенстване на приспособяването към живота в условия на безтегловност. Това бяха всъщност първите космически игри, макар че земният им прототип лесно можеше да бъде открит. Първата игра представляваше въздушно плаване. Космонавтите заставаха в единия край на кабината и започваха да гребат с ръце във въздуха към другия край на кабината. Гъвкавият и подвижен Бил почти винаги пресичаше „финалната линия“ преди другите. И втората игра

— вид свободна борба — изискваше по-скоро сръчност, отколкото сила. Състезателите тръгнаха от контролния пулт и се стараеха да заставят противника си да докосне една от стените. Царят на играта се оказа Громов, който все още си спомняше лудориите от детството си, прекарано в едно селце край брега на Дон.

За съжаление упражненията не оказаха въздействие върху Ларсон. След няколко опита, направени без ентузиазъм, той се ядоса: „Съвсем сте се вдетенили!“ И отказа категорично да участва занапред в състезанията, отчужди се още по-очевидно отпреди.

Решиха, че инженерът трябва да бъде въввлечен в дейност, която да го изтръгне от мрачните мисли. Матей заяви, че ще трябва да отделя повече време за космически наблюдения. „Апаратите показват засилване на космическите радиации и промени в композицията на спектъра на небесните тела от съзвездието «Лебед»“ — обясни той. И в заключение помоли Ларсон да го замести в контрола на хидропоническата инсталация.

След време професорът се оплака, че го болят очите.

— Какво се чудиш — избухна Ларсон, — цял ден стоиш със забит в книгите нос!

— Да не искаш да забие нос във възглавницата като тебе? — отвърна Бил.

Той би продължил, но Матей му направи знак да спре. Хирургията не винаги е най-подходящият начин на лечение...

За да може да си изпълни плана, професорът помоли Бил да му чете по един-два часа на ден. На пилота обаче му предстоеше проверка на моторите, така че и четенето стана задача на Ларсон. Той се опита да се противопостави, но беше най-малко зает и в края на краищата трябваше да свие знамената.

Четвъртият герой не закъсня да слезе от един сферичен звездолет. Идваше от планетарната система на Сириус и имаше за задача да изучи висшите форми на живот в Слънчевата система. Случайността му ги поднесе от самото начало, но той не се зарадва, защото не умееше да се радва. Беше робот.

След няколко безплодни опита Матей се отказа да установява самоличността на другите герои. Разбра, че техните противоречиви действия и тиради се дължат на едно елементарно правило в играта, което и той самият спазваше с все по-голямо умение. Защото

очарованието на кинекибера се състоеше между другото и във възможността да оставя героите да действуват до известна степен свободно в зависимост от конкретните условия. Така че старият космически вълк се възхити от останките на марсианската цивилизация, показани от трубадура със златисти очи, влюби се в космонавтката и поспори с робота за превъзходството на съответните цивилизации. Дори започна да ги учи да играят шах с надеждата, че Ларсон все пак ще се издаде. Но марсианецът разпери дългите си пръсти във въздуха и подхвана нов разказ за времето, когато планетата била покрита с гори и градове. Космонавтката заяви, че предпочита трикотажа, а роботът го изслуша с ледена учтивост, за да обяви накрая, че релето на неизползуваемостта не е позволило разказът да премине към електронната му памет.

Междувременно „Албатрос“ продължаваше пътя си към Марс. Светлата точка, която показваше положението на звездолета в голямата планетарна карта, се движеше незабележимо по маршрут, означен с яркочервен цвят.

През люковете, направени от боразон, които бяха толкова прозрачни, че създаваха впечатление, че не съществуват, звездите блестяха неподвижни, като скъпоценни камъни, забодени върху възглавничката от черно кадифе на някакъв бижутер. Измамната синева на небесния океан беше изчезнала. Наоколо цареше плътен, потискащ, осезаем мрак — самият той океан, в чиито води островите са разпилени до безкрая, който човешкият ум не може да обхване. На космонавтите им се струваше, че всичко наоколо е неизменно, че самите те са се вкаменили завинаги в една точка, освободена от благодатната тирания на законите на Вселената.

V

Създателят на „Албатрос“, професор Громов, дълго бе търсил най-устойчивата броня за кораба и се бе спрял на сплав от калий и берилий, разтопена в безвъздушно пространство и отлята в атмосфера от аргон. Нанесена в последователни пластове, тази смес можеше да устои на градушката от дребни космически частици. А що се отнася до едрите частици, за да бъде избягната срещата с тях, корпусът на звездолета беше съоръжен с радарни антени, които известяваха на електронния мозък приближаването им и по този начин предизвикваха леко отклонение от маршрута.

По време на изпитанията, извършени на Земята, механизмите работеха безпогрешно. Обаче сърцата на космонавтите тръпнеха от несигурност пред решителната проверка — срещата с метеоритния дъжд. Тъй като размерите му не позволяваха да бъде избягнат напълно, „Албатрос“ трябваше да изпълни сложен танц сред едрите частици, но по този начин се излагаше на удара на дребните.

В навечерието на срещата Ларсон ги изненада още веднъж. Беше по-спокоен от всички, изискан и усмихнат, какъвто го бяха виждали само на Земята.

— Какво ли се е случило? — учуди се Матей, докато следеше с поглед силуета на инженера, който си подсвиркуваше на път за командната кабина. — Ако имаше алкохол на борда...

— Нима няма? — прекъсна го Бил ехидно. — Ключът от аптекката е винаги в джоба му!

Громов се намеси в разговора с недоволен глас:

— Прекалявате, момчета! Това вече прилича на завист.

Бил беше готов да възрази, но Ларсон се върна и им напомни, че е време за кинекибера.

— Да не закъснеем — каза той. — След два часа...

След два часа щяха да се срещнат с метеоритния дъжд.

Спектакълът започна с тревожна нотка. Марсианецът увеличи змиевидните си движения. Космонавтката говореше повече от

обикновено. Старият космически вълк непрекъснато си гледаше часовника. Само роботът си беше същият. Движеше се тромаво и вадеше различни предмети от сферичния звездолет.

„Какво правиш?“ — попита космонавтката.

„Искам да съхраня изражението на лицата ви.“

Другите се обърнаха към него.

„Защо точно сега?“ — учуди се старият космически вълк.

„Защото едва сега си показахте истинските лица.“

„Не разбирам“ — изсвистя Марсианецът, като гледаше пеещата си бродерия.

— Много добре разбирате!

Беше гласът на Ларсон. Инженерът си беше свалил шлема на психопреобразовател и ги наблюдаваше с предизвикателна усмивка.

— Какво те е прихванало, Свен? — намръщи се пилотът.

— Нищо особено, Бил, искам да живея. Славата, към която се стремим, струва прекалено скъпо.

Ларсон натисна бутоните върху облегалките на фотьойла си. Освободен от еластичните колани, той отскочи рязко към тавана с главата надолу.

— Какво става с тебе, Свен? Какво искаш да правиш? — разтревожи се професорът.

— Това, което отдавна трябваше да бъде направено — отговори инженерът на път към вратата. — Стигнахме края на пътя и се връщаме. Ако някой иска да слезе...

Осъзнали изведнъж положението, Бил и Матей се хвърлиха върху него почти едновременно. Но шведът, който ги дебнеше с крайчеца на очите си, се преобърна във въздуха и си извади ръката от десния джоб. Чу се изстрел. Бил пребледня и се хвана за рамото. Матей се поколеба за миг, който беше достатъчен, за да успее Ларсон да затвори вратата отвън. Втурна се тогава към бутона за управление на автоматичната ключалка, но механизмът не се подчини. Вратата беше блокирана. И тримата бяха пленници на инженера.

* * *

— Няма смисъл да търсим сложни обяснения? — възкликна пилотът, изнервен от болката в рамото. — Подлеци е имало и ще има, докато свят светува!

Громов поклати глава:

— Не опростявай нещата, Бил.

— Ако нашият полет беше показан по телевизията, Ларсон щеше да си остане същият. Смелостта му, доколкото я имаше, се подхранваше от светлината на прожекторите, от светкавиците и от възхищението, което изразяваха очите на всички.

— Боя се, че няма да имаш възможност да споделиш с никого тази подробност — промърмори Бил.

Замълчаха, после Матей си помисли на глас:

— Има един начин да осуетим мислите му...

Професорът и пилотът трепнаха. До този момент само за това бяха мислили, но без резултат. За да пробият металическата врата, потребен им беше водно-кислороден апарат или експлозив, а нямаха подръка дори чука или длето.

Положението наистина беше отчайващо. Ларсон беше в командната кабина и вероятно вече правеше изчисленията, нужни за връщането на звездолета към Земята. Това означаваше не само проиграване на надеждите, които хранеше експедицията. Всяка малка грешка би застрашила живота на космонавтите. Като напускаше маршрута, старателно изчислен в Международния център, „Албатрос“ се излагаше на опасността да остане на произвола на слепите космически сили. И тогава...

Матей продължи по-решително:

— Ако можех да изляза през шлюзната камера...

— И таз добра! — възпротиви се пилотът. — Той копнее за разходка из Космоса.

Но в очите на професора проблясна искрица на надежда.

— Продължавай, Матей.

— Това е само хипотеза. Питам се дали не може да се проникне в кораба през някоя от дюзите на помощните мотори.

— Не си спомням точно диаметъра на дюзите — каза Громов.

— Ами ако Ларсон е свършил с изчисленията и включи моторите? — намеси се Бил.

— Риск има, разбира се, — призна Матей. — Но е по-добре да умреш за една стотна от секундата, отколкото...

— Не си прави илюзии, скъпи. Скафандърът е устойчив, а струята на газовете ще те изхвърли далече от звездолета. Агонията ти ще продължи по-малко от нашата, но ще бъдеш принуден да я понесеш сам... *Сам!*

Изтощен, Бил млъкна и се опита да си отвори пакет цигари. Беше му трудно с една ръка. Професорът му помогна и после му поднесе запалката. Пламъкът затрептя, сви се в малък безжизнен кръг и угасна.

Чак тогава съобразиха, че почти недоловимият шум на вентилаторите беше заглъхнал. Когато е пуснал автоматичната ключалка на металическата врата, Ларсон, без да иска, очевидно е повредил системата за изкуствено проветряване на кабината. А без нея не само пламъкът, но и хората щяха да се задушат за кратко време поради липсата на гравитация.

Последните колебания на Матей изчезнаха.

— Ще опитам — каза той тихо. — Помогнете ми да се облека.

VI

Помпите, закрепени за стените на шлюзната камера, погълнаха последния въздух. Външният люк се отвори. Матей направи една крачка, после още една и магнитните му подметки се прилепиха за корпуса на „Албатрос“.

Авторите на учебника по космонавтика не бяха забравили да покажат как се действа, когато краката ти са свързани със звездолета чрез невидимото магнитно поле, а останалата част от тялото ти виси свободно в пространството. Но това, което тогава изглеждаше много просто, сега се оказва неизказано сложно. При всяко движение Матей се клатушкаше несигурен като дете, което се учи да ходи. Докато положението му беше нестабилно, за ориентация и дума не можеше да става — да оставим настрана факта, че се движеше в мрак, в сравнение с който и най-тъмните земни нощи изглеждаха светлинни оргии.

Реши първо да възстанови равновесието си, после бавно и предпазливо легна върху звездолета. След това запали фенерчето на шлема си и се опита да открие една от дюзите на помощните мотори. Недалеч зърна част от цилиндър и се насочи нататък. Придвижваше се сантиметър по сантиметър и дишаше все по-трудно, покрит със саван от замръзнала пот. Благодарение на някакъв странен процес на раздвоение сам се виждаше как пълзи по лъчистата повърхност на „Албатрос“ като огромна гъсеница с безформени израстъци.

Когато стигна до отвора на дюзата, трябваше да си позволи няколко минути почивка. Чувствуваше се изстискан като лимон, страшна жажда изгаряше устните му. Постара се да пропъди от ума си натрапчивото видение: една ръка се приближаваше до триъгълния бутон... „Какво ли правят Бил и професорът? Само да не се инфектира ръката...“

Нарочно забави проверката върху широчината на цилиндъра. Може би неговият отчаян опит ще бъде осуетен още тук. И тогава откъде ще намери сили, за да се върне в шлюзната камера?...

Цилиндърът обаче беше достатъчно широк. Като си помагаше с ръце и крака, Матей запълзя като в безкраен кошмар, докато удари шлема си в някакво неочаквано препятствие. При светлината на фенерчето установи с ужас, че отворът, през който газовете достигаха до дюзата, има диаметър от няколко сантиметра — едно малко тъмно кръгче в средата на масивната метална плоча.

Усилията му се сториха напразни. И тогава, загубил за момент разсъдък, той се засили и блъсна с глава препятствието.

Металическата плоча се отмести. Ярко червена светлина — аларменият сигнал — започна да пулсира в камерата за съгъстяване на газовете. Матей постоя известно време неподвижен, без да разбира какво се беше случило. След това видя някакъв капак, прихванат само от едната страна с мощен ресор.

Като остави измамният люк да се затвори зад гърба му, той си каза, че ако инженерът натисне триъгълния бутон, налягането на газовете ще го смаже въпреки съпротивлението на скафандъра. „Поне няма да изпитам мъките на самотната агония.“

Сега трябваше да се приготви за последното изпитание. Не си правеше илюзии за начина, по който щеше да протече срещата с Ларсон. Единственият му шанс беше да го изненада и да го обезвреди. Лотария с едно-единствено печелившо число.

Като разбра, че нервното напрежение, което го крепеше досега, е на изчерпване, Матей реши да приключи по един или друг начин. С клатушкане той се отправи към контролната камера и започна да търси механизма за отваряне на металическия люк. Още не беше го намерил — очите му бяха наранени от червената пулсираща светлина, пръстите му трепереха, — когато люкът се отвори и се появи Ларсон, облечен в скафандър.

Инженерът пръв дойде на себе си, направи крачка напред, протегна ръце и стисна Матей за раменете като в менгеме. Обезсилен от умората, астрономът дори не се противопостави.

Ларсон го застави да коленичи и като го държеше с желязната си ръка, се приготви да му вдигне шлема. Матей погледна кръглата плоча, зад която го дебнеше непрогледната вендуза на космическата пропаст, и разбра каква страшна смърт му готви бившият му партньор по шахмат. С върховно усилие се изтръгна от ръцете му, с преплитащи се крака измина няколко крачки, които го делеяха от контролната камера, и

влезе в отворения шлюз. Силите му стигнаха само да затвори и да блокира шлюза, после потъна в мрака, който го зовеше толкова отдавна.

... Чук! Чук! Чук!

Чукът на професора кърти люспи от пурпурночервена скала, набраздена с тънки сребристи жилки. Те падат бавно, олюляват се като листата на земните дървета и когато докоснат марсианската почва, се превръщат в гигантски гъсеници, които оставят след себе си бляскави следи.

Чук! Чук!

Къде ли изчезна професорът? До пурпурночервената скала стои само Бил Рамзей. Удря се с юмруци в гърдите и крещи: „Сам в космическото пространство! Сам! Сам!...“ Ето и Ларсон зад един миниатюрен топ. Пали фитила със запалка-пистолет и се хили: „Шахмат!“ Снарядът изскача безшумно от късата цев. Улучен в рамото, Бил описва странна траектория. Силуетът му като че ли се стопява в кървавата светлина на въздуха. Чува се само гласът му, който стене: „Сам... Сам... Сам...“

— Чук! Чук!

Матей тихо изстена. Всеки удар отекваше болезнено в мозъка му. Полуотвори очи и видя съвсем близо до лицето си пода, покрит с дебел слой мелен. Понечи да се вдигне, но вцепенението беше обхванало ставите му с пухени гривни, подплатени с милион върхове на игли.

Чук! Чук! Чук!

Ударите идваха от камерата за съгъстяване на газовете... Ларсон!

Последните спомени изведнъж се разбъркаха в главата на Матей: „Бил и професорът ме чакат... или може би вече не ме чакат. Нали вентилаторите спряха...“

Успя да се вдигне, но умората отново го обхвана като измамна река, от чиято прегръдка едва успя да се измъкне. По детски долепи ухо до стената и задържа дъха си. Нищо. Чу само ритмичните удари на кръвта в ушите си. „Може би е припаднал... Да отворя!... Ами ако дебне?“

Обърна се и огледа кабината като че ли търсеше отговор. Погледът му се плъзна по помощното табло за управление и спря, прикован от матовия блясък на един триъгълен бутон. От глъбините на паметта му машинално изплуваха фразите, научени наизуст: „В случай

на повреда в главните командни уреди космонавтите могат да ползват помощните уреди, които се намират в контролната камера. Разположението им на таблото е същото: Първо — ръчката за включване на атомния мотор, второ — триъгълният бутон, който пуска в движение помощните мотори...“

Матей трепна: „Едно-единствено движение и... Дори няма да се мъчи: налягането на газовете би го смазало за миг!“

Откъсна погледа си от триъгълния бутон и като че ли се свести от халюцинация. Предишната мисъл му се стори чудовищна. Представи си спокойното чело на инженера, наведено над шахматната дъска, дългите му пръсти, потропващи по масичката, докато той, Матей, търси изход от някое отчаяно положение. Спомни си една нощ, която прекараха двамата на терасата на астрономическата обсерватория в мечти за необикновените марсиански пейзажи...

Матей започна да се ядосва на собствената си нерешителност: „Първо трябва да освободя останалите! После заедно ще решим какво да правим с Ларсон!“ „Ами ако не го заварим жив? — прошепна някакъв глас в дъното на сърцето му. — Може би сега поглъща последните молекули кислород.“ „Нека! — сви вежди Матей. — Той е виновен за всичко, което стана!“ Но в края на този мълчалив диалог ръката му сама се протегна към механизма за отваряне на люка.

Металната плоча потъна в стената, а въздухът от контролното помещение нахлу в газовата камера. Докато се противопоставяше на невидимото течение, Матей зърна инженера миг след като вече беше късно. Капакът на дюзата беше вдигнат и от скафандъра на Ларсон се виждаше само каската и безформените му ръце. В дясната ръка блестеше пистолет, чието тъмно дуло гледаше в очите на Матей. Той наведе инстинктивно глава и в същото време натисна бутона за затваряне на люка. Тъмното дуло блесна заплашително. Куршумът се удари в някакво металическо тяло зад него.

Матей отново падна на пода. Стените на помещението сякаш се наведоха към него, а въздухът се превърна в оловно покривало, което парализира движенията му.

Куршумът беше ударил триъгълния бутон.

ЕПИЛОГ

Под светлината на фенерчето Матей зърна някаква лъскава люспа, забита в корпуса на „Албатрос“ — спомен от преминаването през метеоритния дъжд. Изтръгна люспата и я сложи внимателно в джоба на скафандъра. Професор Громов ще му бъде благодарен за този пръв експонат в колекцията му от извънземни минерали.

Върнат в орбитата си, „Албатрос“ продължи пътя си към Марс. Наоколо цареше гъст, потискащ, осезаем мрак. Някъде в тъмнината без начало и без край се намираше трупът на Ларсон. Струята от газове, която беше освободена от куршума, предназначен за Матей, го беше изхвърлила далеч от кораба. А другите нямаха възможност да го потърсят — автоматичният пилот беше поел командването на „Албатрос“ и го преведе през метеоритния дъжд.

Инженерът остана сам под звездите, които неподвижно искряха. Щеше да скита вечно по космическите пътеки или щеше да бъде унищожен от падаща звезда и щеше да се разпилее в бездната, чиято безкрайност го беше ужасила...

Матей въздъхна и тръгна към шлюза. След малко външният люк се затвори и през процепите започна да нахлува животворен въздух. После металическото табло се плъзна безшумно и в светлия правоъгълник се появи познатите силуети на тези, които го очакваха.

Публикувано в списание „Наука и техника“, броеве 11,12,13/1977

г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.